

לתוכן עניינים

שער א': כללי	1
פרק א': שמאות רכב מהי	1
פרק ב': דיני החוזים	3
1. איתור הנזק והפיצוי	3
2. מבחנים לקביעת ערכו הכספי של הפיצוי	21
3. מידת הוודאות והדיוק המתבקשת מהנפגע בהוכחת הנזק והפיצוי	22
4. הגישה המעמידה את המבחן על מידת הוודאות הסבירה	22
5. מידת הוודאות הסבירה וההבדל בין סעיף 10 לחוק התרופות לסעיף 13 לחוק זה	23
6. המבחנים שנקבעו בפסיקת בית-המשפט לעניין הוכחת נזק ממוני	23
7. דיני החוזים וסעיף 10 - פיצוי ציפיה	24
פרק ג': דיני הרשלנות	29
1. הדין	29
2. כללי	29
3. העדפת הגישה השמרנית - ע"א 3521/11	31
פרק ד': חוק חוזה הביטוח	33
1. ביטוח רכוש - מהות	33
2. תחולה חוק חוזה ביטוח, התשמ"א-1981	34
3. סוגי ביטוח שאין החוק חל או חל חלקית	35
4. מרמה בתביעת תגמולים וניזוק תם-לב	37
5. נטל ההוכחה רובץ על המבטחת בטענה על-פי סעיף 26 לחוק	41
6. על פרשנות פוליסות ביטוח	44
7. על נטל ההוכחה בתביעות ביטוח ואבחנה בין סוגי הפוליסות	49
8. הפרת חובת הגילוי כעילת תביעה גם אם הסיכון איננו מכוסה בפוליסה	50
שער ב': עקרונות יסוד להערכת "ירידת ערך" ו"אובדן גמור" בנזקי רכב	53
פרק א': "ירידת ערך" - הגדרה ומהות	53
פרק ב': נזק תוצאתי - מהות בהקשר לתביעות נזקי רכב	55
1. עקרונות יסוד	55
1.1 נזק ישיר ונזק עקיף	55
1.2 השבת המצב לקדמותו	55
1.3 פיצוי בגין ימי עמידת הרכב - נזק תוצאתי ולא נזק ישיר	56

1.4	אין לראות בנזק לתיבת הילוכים כנזק מתמשך ותוצאתי	56
1.5	עלות רכב חלופי - אינו נזק תוצאתי אלא נזק ישיר	57
פרק ג': גישות ושיטות לקביעת שיעור ירידת ערך		61
1.	כללי	61
2.	ירידת ערך מסחרית או טכנית והשיטות לקביעתה	61
3.	כללי ועדת ששון אינם מחייבים בהכרח אלא ניתן לסמוך גם על שיטת חישוב עצמאית להערכת הנזק	63
3.1	כללי ועדת ששון כפי שאומצו על-ידי איגוד השמאים	63
3.2	בתי-המשפט פסקו לא אחת כי דו"ח ועדת ששון אינו בבחינת ראיה מכרעת שאין לסטות הימנה, ובוודאי שבית-המשפט רשאי לשקול חוות-דעת המסבירות מדוע במקרה ספציפי העומד לפני המומחה ירידת ערך שנקבעה בדבקות לפי אמות-המידה של ועדת ששון אינה מוצדקת	91
4.	חישוב ירידת הערך - יש להעניק לניזוק את האפשרות להבאת ראיות חיצוניות, בנוגע להשפעה הממשית של הפגיעה ברכב על סחרותו, ואין לחייבו להוכיחה דווקא באמצעות חוות-דעתו של שמאי. במקרה דנא הסתפק התובע בהבאת ראיה בעניין המחיר ששולם לו עבור הרכב, ואף כי ספק הוא אם ראיה מעין זו די בה כדי להרים את הנטל בכל מקרה, נראה כי לנוכח מכלול הפגיעות ברכב זה - די בראיה שהובאה	92
פרק ד': "אובדן גמור" ואובדן גמור להלכה		97
1.	כללי	97
2.	ההנחייה המקצועית של משרד התחבורה לגבי רכב ב"אובדן גמור"	98
3.	"נזק גולמי" - "אובדן גמור" (total loss) - היחס בין המושגים	98
3.1	כללי	98
3.2	חישוב נזק גולמי לרכב - על-פי הנחיות מקצועיות של משרד התחבורה	99
3.3	מרכיב המע"מ בערך הנזק הגולמי	101
3.4	משהרכב אינו עונה להגדרת רכב באובדן גמור ומשלא יצא מכלל שימוש, דומה כי על הנתבעת לפצות את התובעת על מלוא הנזק שנגרם לרכבה עקב התאונה שאירעה באחריות המבוטח שלה	103
3.5	הנזק למוקד קדמי - כפי שעולה מחוות-הדעת - עולה על שיעור של 60% על-כן די בנזק זה כדי להכריז על הרכב כ"אובדן גמור"	104
4.	"אובדן גמור להלכה"	104
5.	"אובדן גמור" - "אובדן גמור להלכה" - תגמולים - תביעה ייצוגית	105
6.	"שווי רכב"	106
7.	"רכב שיצא מכלל שימוש"	107

8. "שימוש ברכב שניזוק" (בדיקת בטיחות על-פי תקנה 309 לתקנות) -	
"נזק בטיחותי" - "שלדה".....	108
8.1 כללי	108
8.2 הנחיית משרד התחבורה בדבר איסור תיקון שלדת מרכב באמצעות	
חיבור משני חלקים	110
8.3 הנחיית משרד התחבורה בדבר "דיווח על תיקון נזק בטיחותי של	
רכב"	111
8.4 ההלכה הפסוקה	112
9. "חובת נאמנות"	113
10. "איסור ביצוע שומת נזיקין במוסך לא מורשה"	113
11. "איסור שימוש בחלק משומש"	113
12. "חלק"	114
13. כלי רכב שבוטח בשנתו השניה ואשר סבל מאירוע ביטוח של אובדן	
מלא או גניבה בשבע השנים האחרונות	114
14. אין בהכרח קורלציה ישירה בין עוצמת הפגיעה ברכב לבין הפגיעה	
הגופנית ליושבים בו	123
פרק ה': הערכת פיצוי בגין ירידת ערך בעין פסיקת בתי-המשפט 133.....	
1. האם הנזק של ירידת ערך הנכס מכוסה בפוליסה?	133
2. האם היה ניתן לפסוק פיצוי בגין הנזק. אם-כן - מה שיעורו? - ירידת	
ערך 23,000 ש"ח	133
3. האם פוליסה לביטוח מקיף של רכב מסחרי כבד או של מונית מכסה נזק	
מסוג ירידת ערך של הרכב? - הסכום המקסימלי לפיצוי בגין ירידת ערך,	
עומד על כ- 3,300,000 ש"ח, כלומר שהסכום המוסכם מהווה פיצוי בשיעור	
של 72.7% מירידת הערך הממוצעת שנגרמה לכאורה לחברי	
הקבוצה	135
4. פוליסת ביטוח שאינה תקנית, אשר כוללת החרגה שלפיה הפוליסה אינה	
מכסה ירידת ערך "הנובעת מטעמים מסחריים בלבד" - המשיבה תפצה	
את חברי הקבוצה, למעט אלו שרכשו פוליסות החל ממהדורת אפריל	
2019, בסכום של 1,900,000 ש"ח	136
5. בקשת המבקשת לצירוף מוסך ההסדר כנתבע נוסף בתיק - ירידת ערך	
הרכב הנובעת מהתאונה עמדה על 10%, וכי ירידת ערך הרכב כתוצאה	
מתיקון לקוי עמדה על 6%	137
6. צו הפיקוח אוסר על מי שאינו שמאי רכב מוסמך לעסוק בשמאות בנושא	
שווי רכב (לרבות המנוף מושא התביעה) ונזקים שנגרמו לו - ירידת ערך	
נטענת של כ- 3,600,000 ש"ח	138
7. פגם בהתנהלות השמאי הראשון - הנזק הנוסף, לפי חוות-הדעת החדשה,	
מתבטא בירידת ערך נוספת בשיעור של כ- 30%, מעבר לשיעור ירידת הערך	
שנקבע בחוות-הדעת הראשונית בסך 2.5% ומעבר לנזק הכולל כפי שהוערך	
באותה עת, בערך של כ- 40% מהערך הגולמי של הרכב	139

8. המחלוקת בין הצדדים לאורך ההליך בבית-משפט קמא התמקדה בטענת ההתיישנות וכי לא היתה מחלוקת אמיתית בדבר העברת מלוא הסכום בגין ירידת ערך - ש"ח 57,744.....	140
9. פיצתה את המבקשת בגין ירידת הערך שנגרמה למכוניתה על-פי שווי המכונית במועד בו התקבלה לראשונה הדרישה מטעם המבקשת בנוגע לתאונה, ולא לפי מועד קרות התאונה בגינה נגרם הנזק למכונית - המשיבה תישא בתשלום גמול למבקשת בסכום של 25,000 ש"ח.....	141
10. הנזקים הנתענים נופחו והוגדלו - הנזקים הריאליים שנגרמו לרכב בעקבות התאונה עולים לסך 26,281 ש"ח.....	142
11. משהיו למבטח חוות-דעת שמאיות, היה עליהן להציגן. יחד-עם-זאת, אין מקום להתעלם מראיות אלה, ולכן יש לאפשר למשיבה להוכיח טענתה בדבר ירידת ערך הרכב.....	143
12. עצם העובדה שהרכב נמצא בשימוש כשמונה חודשים מאז רכישתו ועד למקרה הביטוחי יש בה כדי להביא לירידה בערכו לעומת רכב חדש שטרם נעשה בו שימוש בכביש - 85,000 ש"ח.....	144
13. טענה שהמבוטח חטא במרמת ביטוח או פעל על-מנת להוציא כספים מהמבטחת שלא על-פי תנאי הפוליסה - ירידת ערך בסכום של 8,591 ש"ח.....	145
14. עלות הפרמיה ששולמה בפועל לבין זו שהיתה משולמת אילו היתה נרכשת פוליסה המכסה נהיגת נהגים בגיל הנתבעת - ירידת ערך נטענת בסך של 35,200 ש"ח.....	146
15. כתוצאה מהתאונה נפגע רכב התובע וניזוק ובהתאם לחוות-דעת שמאי נקבעה ירידת ערך של 10,895 ש"ח.....	146
16. הכרעה בשאלת גובה הנזק - דו"ח שמאי על נזק ישיר וירידת ערך בסך כולל של 27,409 ש"ח.....	147
17. פגמים מהותיים, בתביעה במישור הסכום שעליו היא נסבה - ירידת ערך בשיעור אחוז אחד.....	148
18. חבות תשלום פיצויים - בהתאם לדו"ח שמאי הרכב מטעם התובע, נזקו בגין התאונה, כולל ירידת ערך מגיע לסך 93,982 ש"ח.....	148
19. דברי מנהל הנתבעת באשר להיות הנזק נזק שאיננו קשור לתאונה, אין להם על-מה לסמוך - לרכב נגרמה ירידת ערך בשיעור 756 ש"ח.....	149
20. לא הוכח "מקרה הביטוח" - ירידת ערך נטענת של 2,800 ש"ח.....	150
21. עדות יחידה של בעל דין שיש לנהוג בה זהירות יתרה, כאשר מדובר בתביעה בה הנטל רובץ על התובע להוכיח התרחשות התאונה - ירידת ערך הרכב נטענת, בסך של 2,925 ש"ח.....	151
22. הנתבעים וצד ג' לא תקפו את הסכומים בכל דרך ולא טענו בעניין כלל בשום שלב - ירידת ערך הקורולה - 8,190 ש"ח.....	152
23. קיים כיסוי ביטוחי לאירוע התאונה - ירידת ערך נטענת בסך 9,000 ש"ח.....	153

24. רכיב "ירידת ערך" נכלל במסגרת "נזק ישיר", אינו מוביל למסקנה המבוקשת על-ידי התובעת, כי גם אובדן הרווחים עקב הנזק לשלט נכללים בפוליסה, אלא ההיפך הוא נכון - נזקים אלו מוחרגים ממנה על-פי אותה הלכה.....	154
25. הזדמנות לבדוק את רכב התובעת - ירידת ערך בשיעור 3%.....	154
26. הנתבע לא הגיש חו"ד נגדית וגם לא ביקש לחקור את השמאי מטעם התובעת - ירידת ערך אשר הוערכה בסכום של 45,830 ש"ח.....	155
27. הנתבעים לא הגישו חוות-דעת נגדית מטעמם לסתירת חוות-דעת השמאי מטעם התובע - ירידת ערך בסכום של 1,465.....	156
28. מנורה לא עמדה בנטל להוכיח את התקיימות החריג לפטור מחבות בדבר נהיגה ברכב ללא רישיון בתוקף - ירידת ערך בשיעור 4.7% משווי הרכב, המתבטאת בסכום של 3,400.87 ש"ח.....	157
29. סכום ירידת הערך לא היה שנוי במחלוקת למעט הכחשה כללית בנוגע לרכיב ירידת ערך - הנתבעת 2 תשלם עבור ירידת ערך סך של 1,557 ש"ח.....	158
30. יש ביסוס לטענות ההגנה כי מדובר באירוע שלא התרחש כלל במקום ובמועד הנטען - ירידת ערך מסחרית בגובה 4% (13,240 ש"ח).....	158
31. האם יש לחייב במקרה זה את הנתבעת להוסיף ולפצות את התובעת במסגרת תביעת שיבוב, מקום בו שילמה כבר הנתבעת למר גרינשפן ישירות את הפיצוי או חלקו - ירידת ערך 1,175 ש"ח.....	159
32. השמאי מטעם הנתבעת לא הצליח לקעקע את קביעותיו של השמאי מטעם התובע.....	160
33. תהיות באשר לאמינות גרסת התובע והנתבע ביחס להתרחשות התאונה, כאשר גרסתם נמצאה מלאה סתירות, לא מתיישבת עם מוקדי הנזק והראיות - ירידת ערך בסך 1,369 ש"ח.....	161
34. נזק שנגרם לרכב התובע, עת שרכבו עמד בחניה - ירידת ערך של 6.5% (2,320 ש"ח).....	161
35. מרמת ביטוח - נטל השכנוע ורמת ההוכחה הנדרשת - ירידת ערך של חצי אחוז מערך הרכב שהם 3,150 ש"ח.....	162
36. הצדדים חלוקים בדעותיהם באשר לשיעור ירידת הערך שנגרמה לרכב התובע בעקבות התאונה דן - ירידת ערך הרכב לאחר התאונה בשיעור של 18% משווי הרכב במועד התאונה (280,250 אלף ש"ח), השווה לסך של 50,445 ש"ח. מסכום זה יש להפחית את התשלום ששילמה הנתבעת לתובע בסך של 11,210 ש"ח (כולל השתתפות עצמית). התוצאה היא 39,235 ש"ח.....	163
37. מחלוקת בין שלושה שמאים - התקבלה הערכתו של השמאי מטעם הנתבעת 1 אשר קבע שיעור ירידת ערך של 1.25%.....	164
38. הנתבעת לא הגישה חוות-דעת נגדית ביחס לגובה הנזק - ירידת ערך בשיעור 1.5% מערך הרכב המשוערך הנה בסכום של 5,155 ש"ח.....	165

39. טענת הנתבעת בכתב התביעה היא כללית וגורפת ומסתכמת באמירה סתמית - ירידת הערך הנטענת בסך 5,681 ש"ח.....	165
40. התובע הגיש את התביעה על-סך ההפרש בין ערך הרכב לפני התאונה, לבין מחיר מכירת הרכב - ירידת ערך בסך של 11,481.15 ש"ח.....	166
41. התובע לא הוכיח תמורת איזה סכום נמכרו שרידי הרכב - ירידת ערך בשיעור של 12.4%, בסך 25,935 ש"ח.....	167
42. הנזק שנגרם לרכב בדמות ירידת ערך, אשר אף היא הוערכה בחוות-דעת השמאי (בסך 1,799 ש"ח), אף הוא נזק שאינו תלוי בעלויות התיקון ולכן התובע זכאי לפיצוי בגינו.....	167
43. רכיב ירידת הערך אשר הועמד בחוות-דעת השמאי מטעמה בסך של 11,054 ש"ח, בשיעור של 19.8% מערך הרכב - לא נמצאה הלימה בין תיאור התאונה על-ידי הנהגים להערכה כה גבוהה ולא פרופורציונלית של ירידת ערך.....	168
44. חסר ראיתי - ירידת הערך בגובה 2.88% מערך הרכב.....	169
45. חוות-הדעת הוגשה ונחתמה בהתאם לפקודת הראיות, וצורפה כראיה לתיק בידי התובעים כחלק מיתר ראיותיהם - ירידת ערך בשיעור של 1.25% השווים ל- 1,144 ש"ח.....	170
46. טענת הנתבעים כי אין מקום לפסוק להראל סכום שהוא גבוה יותר מעלות תיקון הנזקים שנגרמו לרכב - ירידת ערך של 4.8%.....	170
47. המחיר הסביר שבו ניתן היה למכור את שרידי הרכב - ירידת ערך של 15% השווה, לפי שווי רכב של 58,737 ש"ח, לסך של 8,810 ש"ח.....	171
48. תביעת נזקים שהגיש התובע כנגד הנתבעת 1 - מבטחת רכב הנתבע 2 - ירידת ערך בסך 2,716 ש"ח.....	172
49. מומחה בית-המשפט עשה הבחנה בין מספר האלמנטים המשפיעים על גובה ירידת הערך של הרכב קרי - תיקון ברמת האיכות על-ידי המוסך (ירידת ערך 6%) ותיקון שלא בוצע במלואו (הנזק בגג ירידת ערך 10%).....	173
50. בהיעדר חוות-דעת נגדית - לטענת התובע, כתוצאה מהתאונה, נגרמה לרכבו ירידת ערך בסך 2,160.....	174
51. לא חייבת להיות התאמה בין סכום התיקון וגובה ירידת הערך.....	174
52. אכן, התרחשה תאונת שרשרת כמדוות. אך הנזק שנגרם בעטיה של התאונה אינו הנזק שדווח - ירידת ערך בשיעור של 4%.....	175
53. בית-המשפט לא מצא מדוע לא שולמה לתובע ירידת ערך על-ידי המבטחת שלו, והנתבעים לא הוכיחו את טענתם בנוגע לסיבה אשר בגינה לשיטתם לא שולמה לתובע ירידת הערך.....	175
54. הנתבעת 2 לא הציבה כל תשתית עובדתית אשר תערער את טענות הנתבע 1 - ירידת ערך בסך של 5,888 ש"ח.....	176
55. חלוקת אחריות לקרות התאונה - ירידת ערך סך של 1,892.10 ש"ח.....	177

56. אין מחלוקת בעניין האחריות, נדונה - סוגיית הנזק ירידת ערך בסך 3,379.7 ש"ח.....	178
57. לשני הצדדים ישנה אחריות לקרות התאונה - ירידת ערך בשיעור 8.25%.....	179
58. האחריות לגרימת התאונה, מכוח עוולת הרשלנות, מוטלת על כתפי נהג משאית הנתבעים, תוך זקיפת אשם תורם בשיעור של 25% לחובת נהגת רכב התובעת - ירידת ערך המהווה 75% מהנזק המוכח.....	180
59. טענת הנתבע 1 כי רכב התובע סבל מפגיעות קודמות אשר יש להן השלכות על ערכו של הרכב וירידת ערך לא נתמכה בחוות-דעת כלשהיא לגבי המידע על כימות אותה פגיעה בערך.....	180
60. הנתבעת 2 לא ביקשה לחקור את השמאי ולא הגישה חוות-דעת נגדית. לפיכך, יש לאמץ את קביעות שמאי התובעת בחוות-דעתו - 1,290 ש"ח בגין ירידת ערך.....	181
61. מהו השיעור הכספי של הנזק הפיסי שנגרם? - לא נמצא שנגרמה ירידת ערך לרכב.....	182
62. הנתבעת נמנעה מלזמן לעדות את השמאי, את בעל המוסך ואפילו את נהג הרכב הנפגע כדי לסתור את גרסתו של התובע - בחוות-הדעת קבע השמאי כי לרכב המבוטח נגרמו נזקים המפורטים בכתב התביעה ובנוסף נגרמה ירידת ערך.....	182
63. ערך הרכב לעניין חישוב השיפוי יקבע בשים-לב למשתנים המיוחדים של הרכב המבוטח לרבות.....	183
64. לא התבקשה חקירת שמאי התובעת - ירידת ערך בסך 3,805 ש"ח.....	184
65. שאלת האחריות לקרות התאונה, תוך בחינת נסיבות התאונה, והן בשאלת הנזקים שנגרמו לכל אחד מהרכבים המעורבים בתאונה והיקפם - נזק לרכב, ירידת ערך ושכ"ט שמאי, בסך כולל של 34,688 ש"ח.....	185
66. הנתבע חלק על ממצאי השמאי אך בהמשך הודיע שהוא מוותר על חקירתו, ולא הוגשה חוות-דעת שמאי נגדית - התובעת טענה, כי פיצתה את המבוטח בגין בירידת ערך בסך של 6,262 ש"ח.....	185
67. הבדלי גוון וצבע - ירידת הערך בגין שינויי הגוון על שיעור של - 1.65% מערך הרכב.....	186
68. בעבר הרכב ניזוק בשנת 2009, ונגרמה לו ירידת ערך בסך 10%. הנתבעת לא טרחה להגיש את דו"ח השמאי אודות התאונה - אין להתחשב בדברי החוקר בעניין זה.....	187
69. האם ניתן לקבוע ירידת ערך בטרם תיקון הרכב, והאם יש להערכה זו משקל, או שמא רק לאחר התיקון ניתן לקבוע ירידת ערך? - ירידת הערך בסך 19,945 ש"ח.....	188

70. העובדה כי הרכב תוקן, לא מלמדת בנסיבות העניין על הודאה בחבות הנתבעת, ושאלת אופן התיקון אינה חלק מעילת התביעה כנגד הנתבעת - ירידת ערך של 8%.....	189
71. תביעת שיבוב של מבטחת רכב וכן תביעת מבטח בגין הפסדים - התובעת 1 טענה, כי נגרמו לה הפסדים, מעבר לסכום ששולם על-ידי מבטחת האוטובוס, בגין השתתפות עצמית בה נשאה וכן ירידת ערך האוטובוס וכן שכ"ט שמאי, בסך כולל של 95,920 ש"ח.....	190
72. זכות שיבוב לתובע - ירידת ערך הרכב המבוטח 1,475 ש"ח.....	191
73. טענות התובע לעניין הנזק לא נסתרו - ירידת ערך בשיעור של 3% בסך של 3,481 ש"ח.....	192
74. תאונת שרשרת של שלוש מכוניות - דמי השתתפות עצמית בירידת ערך - 246 ש"ח; ירידת ערך בסך 1,200 ש"ח.....	192
75. המידע לפיו עבר הרכב תאונה, כל שכן תאונה קשה, הינו פרט מהותי אותו חייב המוכר לגלות לקונה.....	194
76. מי שרכש רכב פגום, למשל, מבלי שהמוכר גילה לו את דבר הפגם עשה תאונת דרכים ברכב בשל הפגם והרכב ניזוק total loss - הרוכש יוכל עדיין לבטל את העסקה ולתבוע מהמוכר שהטעה אותו כי יחזיר לו את מלוא התמורה, אף שאין בידו להשיב למוכר את הרכב.....	198
77. שוויו של הרכב הניזוק באבדן גמור נגזר ממכלול האלמנטים השמאיים הרלבנטיים וביניהם גם הבעלות הקודמת בו, כגון רכב מהשכרה וכיוב'. כך לפי מחירון לוי יצחק שהינו הבסיס להסכמה לדרך קביעת השווי בפוליסה שהנפיקה המשיבה וכך - יש להניח - בפוליסות שמנפיקות חברות ביטוח אחרות. שיפוי המבוטח במלוא שווי הרכב תוך התעלמות מהמשתנים המפחיתים יביא איפוא לכך שהשיפוי יעלה על שיעורו של הנזק, ולכך אין כל הצדקה.....	200
78. המשיב לא צירף תיעוד כלשהו על התאונה שגרמה לטענתו לאובדן גמור של הרכב, וגם אין בידו תיעוד כלשהו לגבי הרכב.....	200
79. האם יש להשיב למבוטח, שרכבו נגנב או בעת אובדנו הגמור, חלק יחסי מהפרמיה ששולמה בגין כתבי השירות.....	201
80. המשיבה, חברת ביטוח מהמובילות במדינה בביטוח כלי רכב, אינה מפצה את מבוטחיה בעלי פוליסת ביטוח מקיף, שרכבם עבר תאונה והוגדר ב"אובדן גמור" או ב"אובדן להלכה", בגין שווי הדלק המצוי במיכל הדלק ברכב המבוטח.....	202
81. האם היעדר הוכחת עלות התיקון בפועל מביא, לדחיית התובענות, בהיעדר ביסוס לנזק, למרות קיומן של חוות-דעת שמאיות, המפרטות במדויק את עלות התיקונים הנדרשים.....	202
82. המבקשת, הנושאת בנטל ההוכחה, לא הצליחה להוכיח את טענותיה לגבי נסיבות התאונה.....	203

83. המבקש היה מעורב בתאונת דרכים, שכתוצאה ממנה ניזוק האופנוע שלו. על-פי טענתו, נזקי האופנוע הוחמרו באופן שהביא את האופנוע למצב של אובדן גמור, כתוצאה מהאופן שבו המשיבה גררה את האופנוע ממקום התאונה ובשל אופן טיפולה בו אוחסן במגרש שלה.....	204
84. כתוצאה מהתאונה, שני כלי הרכב המעורבים הוכרזו באובדן גמור והושבתו. המחלוקת בבית-המשפט קמא התמקדה באחריות לקרות התאונה.....	205
85. האם המבקשת, בהיותה הרשות המקומית שהעץ שקרס היה בתחומה, אחראית לנזקי רכבה של המשיבה.....	206
86. המשיבה הגישה במועד הדיון תוספת לחוות-דעת השמאי מטעמה ולפיה רכבה מוגדר כאובדן גמור.....	207
87. התנגש בו וגרם למכוניתו לנזקים העולים כדי אובדן גמור. בכתב התביעה נטען, כי המשיב נכנס לצומת כאשר הרמזור בכיוון נסיעתו היה אדום, ועל-כן האחריות לתאונה רובצת עליו.....	208
88. טענת המערער בדבר הצורך בשמיעת עדויות של עדים ישראלים: לא נראה שנדרשים עדים ישראלים, מאחר שהרכב כלל לא תוקן, אלא הוכרז כי מצבו הוא אובדן גמור.....	208
89. במקרים של גניבה או אובדן גמור של כלי רכב שהיו מבוטחים בביטוח מקיף וקיבלו תגמולי ביטוח בגין אובדן גמור, המשיבות אינן מחזירות למבוטחים את החלק היחסי של התשלומים בגין כתבי השירות הנלווים לפוליסה, עבור יתרת התקופה שנותרה.....	209
90. במהירות בה נסע לא היה סיפק בידו לבלום או לסטות שמאלה והוא פגע ברכב הנתבעת. עקב התאונה ניזוק רכב התובעים. רכב הנתבעת הוכרז אובדן גמור.....	210
91. חובתו של בעל רכב שיצא מכלל שימוש מהסיבות המנויות בתקנה ובהן פירוקו, להודיע על-כך לרשות הרישוי בטופס או באמצעים ממוחשבים שהורתה עליהם הרשות, להחזיר לרשות את רישיון הרכב ולהסיר מהרכב את לוחיות הזיהוי.....	211
92. גם אילו היינו מניחים כי הנזק לכלי הרכב היה מאפשר להכריז עליהם "אובדן גמור", עדיין לא היה עולה נזקה של התובעת, על האמור ברשימון הייצוא.....	212
93. מאחר ולא נמצא כי התאונה ארעה בשל מעבר הנתבע מנתיב לנתיב, ומאחר והתובע הוא שפגע ברכב הנתבע מאחור, הרי שהאחריות לקרות התאונה מוטלת על התובע דווקא.....	212
94. הרכב הוגדר אובדן גמור. לא הובאה חוות-דעת נגדית והנתבעים לא ביקשו לחקור את שמאי התובעת על חוות-דעתו.....	213
95. הרכב לא היה באבדן גמור ולא הורד מהכביש, אלא תוקן בעלות נמוכה.....	214

שער ג': עקרונות של העברת נטל ההוכחה בעילות תביעה בגין נזקי רכוש - הוכחת ירידת ערך	217
פרק א': סוגי הנטלים והחזקות	217
1. הנטלים	217
1.1 במישור האזרחי יש להבחין בין "נטל השכנוע" לבין "חובת הראיה"	217
1.2 "נטל השכנוע"	217
1.3 "המוציא מחברו עליו הראיה"	217
1.4 "דיני הראיות הולכים אחרי הדין המהותי"	218
2. אימתי נטל השכנוע על הנתבע?	218
3. "חובת הראיה"	218
4. מידת ההוכחה	219
פרק ב': החזקות	221
1. החזקות כאמצעי הוכחה	221
2. "חזקה שבהנחה"	221
3. חזקה שב"עובדת יסוד"	221
4. "חזקה שבעובדה"	221
5. חזקה שבחוק	221
5.1 כללי	221
5.2 חזקה שבחוק - הניתנת לסתירה	222
5.3 חזקה שבחוק - "חזקה חלוטה"	222
פרק ג': חובת הראיה ברשלנות לגבי דברים מסוכנים - סעיף 38 לפקודת הנזיקין	223
פרק ד': חובת הראיה ברשלנות לגבי אש - סעיף 39 לפקודת הנזיקין	225
פרק ה': חובת הראיה ברשלנות כשהדבר מעד על עצמו - סעיף 41 לפקודת הנזיקין	227
1. הדין	227
2. כללי	227
3. תנאי סעיף 41 ניתוח ומשמעות	228
3.1 התנאי הראשון	228
3.2 התנאי השני	228
3.3 התנאי השלישי	229
פרק ו': ירידת ערך - נטלי הוכחה - סיכום	231
שער ד': המומחה - שמאי הרכב	233
פרק א': הנחיות מקצועיות לשומת נזק וחוות-דעת שמאי מתוך הנחיות משרד התחבורה	233

1. הנחיות מקצועיות לשומת נזק וחוות-דעת שמאי מתוך הנחיות משרד התחבורה - הנחייה מקצועית מס' 2 - הנחיות מקצועיות לשומת נזק וחוות-דעת שמאי.....	233
2. תאימות והתאמת חלקי חילוף לרכב בעת עריכת שומה על-פי הנחיות משרד התחבורה - הנחייה מקצועית מס' 4 - תאימות והתאמת חלקי חילוף לרכב בעת עריכת שומה.....	237
3. הנחייה מקצועית של משרד התחבורה בדבר "חוות-דעת נגדית" - הנחייה מקצועית מס' 8 - חוות-דעת נגדית.....	238
פרק ב': שמאות רכב - שמאי רכב - מתמחה בשמאות רכב.....	239
1. השמאי והמתמחה.....	239
2. קריטריונים לאימון מתמחים וכלל התמחות - מתוך קובץ ההנחיות המקצועיות לשמאי רכב של משרד התחבורה.....	239
פרק ג': הנחיית משרד התחבורה לגבי כללי התנהגות ואתיקה מקצועית.....	243
פרק ד': הדין - תקנות 87 עד 93 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018.....	245
פרק ה': דברי הסבר.....	249
פרק ו': המומחים - בעין ההלכה הפסוקה.....	253
1. הוכחת עניין שבמומחיות בעניין שאיננו רפואה.....	253
2. עריכת חוות-הדעת.....	253
3. הצהרת המומחה על-פי סעיף 25 לפקודת הראיות.....	254
4. לא מדובר בתביעה כנגד מומחה מטעם בית-משפט - התביעה נמחקה.....	255
5. ויתור על חקירת המומחה.....	256
6. מינוי מומחה מטעם בית-המשפט.....	258
7. ניגוד עניינים של המומחה.....	259
8. פסילת חוות-דעת מומחה מטעם בית-המשפט.....	259
9. הקשר שבין המומחה מזה והנתבעת מזה הינו קשר רופף ועקיף - הבקשה לפסלות נדחתה.....	269
10. מומחה המשמש יועץ מקצועי קבוע של עורך-דינו של אחד מהצדדים למשפט, פסול מלשמש מומחה מטעם בית-המשפט - הערעור התקבל.....	270
11. נדחתה בקשה לפסלות מומחה - לא נמצאה, בשלב זה, עילה להתערב במסקנת הערכאות הקודמות.....	271
12. פסילתם של מומחה וחוות-דעתו אינם עניין שיגרת.....	272
13. נדחתה בקשת הפסלות - למומחה אין קשר מיוחד, לא לחיוב ולא לשלילה, עם משרד ב"כ המבקשת, או עם המשיבה, או עם כל חברת ביטוח אחרת.....	272
14. נדחתה בקשת פסלות מומחה - זו תיפסל רק מטעמים מיוחדים...274	274

15. המבקש לא הצביע על עילה כלשהיא לפסילתו של המומחה או לפסילת חוות-הדעת.....	274
16. אין בכל הנימוקים שהעלה התובע כדי להצדיק את פסילת המומחה.....	275
17. ביקורת על מסקנותיו הרפואיות של המומחה שהן למעשה טענות לעניין נכונותה ומשקלה של חוות-הדעת, אין נימוק לפסילת מומחה או פסילת חוות-הדעת.....	278
18. אין מקום לפסילת חוות-דעתו של המומחה מטעם בית-המשפט, וכן אין מקום לקבלת חוות-דעת של מומחה נוסף.....	279
19. במקרה הנדון התקיימה נסיבה חריגה ומיוחדת שהביאה לפסילת המומחה.....	281
20. במקרה הנדון לא נסתרה החזקה בדבר התנהלותו המקצועית של המומחה.....	282
21. בגין חוסרים בחוות-הדעת היא תשמש אך חלק ממארג הראיות.....	283
22. מערכת היחסים שיש בין המומחה לבין מקום העבודה היא ללא כל קשר ישיר לתובע - הבקשה נדחתה.....	285
23. החלפת מומחה - על-מנת שמראית פני הצדק תראה.....	286
24. אין סיבה לחשוד במומחה כי בחר להעדיף עמדת צד על פני רעהו או שהטעמים לחוות-הדעת הם פסולים - הבקשה נדחתה.....	286
25. בחינה של היקף העבודות אשר ביצעה המשיבה ואת עלותן, אלה הם תחומים מובהקים בהם נדרשת חוות-דעת של מומחה לדבר.....	287
26. צדדים שהסכימו ביניהם למנות מומחה שייתן מענה לשאלה פלונית מחוייבים להחלטתו מכוח ההסכם שנכרת ביניהם.....	289
27. דחיית כל טענות הנתבעת באשר לחוות-הדעת של מומחה בית-משפט.....	291
28. אין לקבל את הטענות של צד שלישי לפסול את המומחה מטעם בית-המשפט.....	292
29. ככלל, בקשות לפסילת מומחה המוגשות לאחר הגשת חוות-הדעת, מתקבלות בחשדנות על-ידי בית-המשפט שמא המבקש אינו שבע רצון מחוות-הדעת.....	293
30. נדחתה בקשה לפסול מומחה בית-משפט - בחשש בעלמא שהועלה על-ידי התובעת אין בו כשלעצמו כדי לפסול את אמינותו.....	293
31. המועד שעל המומחה מטעם בית-המשפט להגיש את חוות-דעתו.....	294
32. הגשת שאלות הבהרה למומחה מטעם בית-המשפט.....	295